

ایران چگونه ممکن است به خرابکاری خارجی پاسخ دهد

به قلم مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/)

۴ اوت ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/how-might-iran-respond-foreign-sabotage

العربية (/ar/policy-analysis/kyf-ymkn-trdw-ayran-ly-amal-alkhryb-alajnby/)

درباره نویسنده

مایکل آیزنستات (/fa/experts/maykl-ayznstat-0/)

مایکل آیزنستات هموند دیوید کان و داگلاس کان و مدیر برنامه مطالعات امنیتی و نظامی انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

با توجه به معضلاتی که تلافی اقدامات خرابکارانه اخیر و مرگ قاسم سلیمانی به وجود خواهد آورد ایران احتمالاً هرگونه اقدام نظامی قابل‌توجهی علیه اهداف ایالات متحده را تا کمی پیش از انتخابات نوامبر یا بعد از آن به تعویق خواهد انداخت

در هفته‌های اخیر ایران با آتش‌سوزی‌ها و انفجارهای پی‌درپی در مراکز صنعتی غیرنظامی و نظامی روبرو بوده است از جمله در مجتمع تحقیقات موشکی خُجیر در نزدیکی تهران و تأسیسات اصلی غنی‌سازی اورانیوم این کشور در نطنز گزارش‌های رسانه‌ای موثق اسرائیلی (<https://www.haaretz.com/israel-news/lieberman-calls-to-gag-the-intelligence-official-claiming-israeli-attack-in-iran-1.8973650>) و آمریکایی (<https://www.nytimes.com/2020/07/05/world/middleeast/iran-Natanz-nuclear-damage.html>) حاکی از آن است که اسرائیل مسئول واقعه نطنز بوده و ممکن است ایالات متحده نیز در تلاش‌های خرابکارانه شرکت داشته باشد (<https://news.yahoo.com/secret-trump-order-gives-cia-more-powers-to-launch-cyberattacks-090015219.html>) هرچند بسیاری از این حوادث (<https://iranprimer.usip.org/blog/2020/jul/10/mysterious-explosions-rock->) تصادفی به نظر می‌رسند به دلیل ضعف زیرساخت‌ها و فرهنگ ایمنی کشور چنین اتفاقاتی در ایران کاملاً عادی است به طوری که مثلاً نودوهفت مورد از آنها (<https://iranprimer.usip.org/blog/2020/jul/21/iran%E2%80%99s-fires-and-explosions-2019-versus-2020>) در فاصله ماه می تا جولای ۲۰۱۹ ثبت شده است که به مراتب بیشتر از هشتادوسه موردی است که در مدت مشابه سال جاری رخ داده است (شاید به دلیل کاهش فعالیت صنعتی در طی دوران همه‌گیری کووید-۱۹). هرچند ایران تهدید کرده است که هرگونه اقدامات خرابکارانه را تلافی خواهد کرد تاکنون اسرائیل یا ایالات متحده را مقصر این حوادث اعلام نکرده است سؤال پیش رو این است که ایران کی و چگونه ممکن است دست به عمل زند

منطق راهبردی اقدامات تلافی‌جویانه

به نظر نمی‌رسد ایران که مشکلات اقتصادی‌اش در اثر تحریم‌های ایالات متحده تشدید شده و با ناآرامی مردمی و همه‌گیری نیز درگیر است به‌هیچ‌وجه قادر به پاسخگویی نظامی باشد: نه می‌تواند به خرابکاری صنعتی احتمالی واکنش نشان دهد و نه قتل هدفمند

فرمانده ارشد نظامی قاسم سلیمانی در ژانویه را تلافی کند (فقط دو هفته پیش علی خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی در توئیتر هشدار داد که ایران بالاخره انتقام مرگ سلیمانی را با «ضربای متقابل» علیه ایالات متحده خواهد گرفت) اما هنوز هیچ شاهدی در دست نیست تا نشان دهد که فعالیت‌های خارجی تهران به خاطر مشکلات داخلی محدود شده‌اند.

برای مثال مدت زیادی از فروکش کردن اعتراضات اقتصادی در سراسر کشور در ژانویه سال ۲۰۱۸ نگذشته بود که ایران حمله به اسرائیل را با پهباد از سوریه آغاز کرد. به همین ترتیب پس از آن که رژیم اعتراضات ناشی از افزایش قیمت سوخت را در نوامبر گذشته سرکوب کرد حملات به نیروهای آمریکایی در عراق را به طرز چشمگیری افزایش داد و باز علی‌رغم گرفتاری ناشی از شیوع ویروس کرونا در ماه فوریه این کشور تلاش خود را برای منحرف کردن نفتکش‌ها و حملات ایذایی به کشتی‌های جنگی آمریکا در خلیج فارس دوباره پس از مکنی طولانی‌مدت در چنین فعالیت‌هایی در ماه‌های مارس و آوریل از سر گرفت. به نظر نمی‌رسد انگیزه انجام این اعمال و سایر عملیات خارجی منحرف کردن اذهان عمومی از مشکلات داخلی باشد. پس چه عواملی تعیین‌کننده گستره و زمان‌بندی آنهاست

محاسبات متفاوت در برابر اسرائیل و ایالات متحده

رفتار تهران با اسرائیل هنگام تأمل در مورد گزینه‌های پاسخگویی خود غالباً با رفتارش در مقابل ایالات متحده متفاوت است. علی‌رغم توانمندی‌های چشمگیر اسرائیل این به اصطلاح «شیطان کوچک» قدرت منطقه‌ای کوچکی است که ایران آن را مساوی با خود نمی‌داند و چندین دهه است جنگی در سایه آن پیش برده است. در سال‌های اخیر اسرائیل رویکرد فعالانه‌تری برای مقابله با تهدیدهای نوظهور جمهوری اسلامی در پیش گرفته است. از جمله انجام صدها عملیات پیشگیرانه و حمله‌های مخرب در سوریه به عنوان بخشی از «کارزار میان دو جنگ» (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-campaign-between-wars-how-israel-rethought-its-strategy-to-counter-iran>). بیشتر این عملیات معطوف است به ایجاد ممانعت برای ایران در انتقال تسلیحات پیشرفته به حزب‌الله لبنان یا تبدیل سوریه به سکوی پرش برای حمله به خاک اسرائیل.

اگر ایران نهایتاً هر یک از اقدامات خرابکارانه اخیر را به اسرائیل نسبت دهد قطعاً مانند گذشته واکنش نشان خواهد داد: یا با حملات سایبری علیه زیرساخت‌های مهم اسرائیل یا با حملات راکتی پهبادی یا موشکی از سوریه. علاوه بر این گزارش‌ها حاکی از آن است که موساد اخیراً چندین حمله برنامه‌ریزی شده (https://www.timesofisrael.com/mossad-said-to-foil-iranian-attacks-on-israeli-embassies-in-europe-elsewhere) به سفارتخانه‌های اسرائیل در اروپا و جاهای دیگر را خنثی کرده است. در صورت صحت این واکنشی غیرمعمول و شدید است به اقدامی خرابکارانه اما غیرکشنده. بنابراین باید با این گزارش‌ها محتاطانه برخورد کرد. ایران آخرین بار در سال ۲۰۱۲ پس از کشته شدن چند دانشمند هسته‌ای به سفارتخانه‌های اسرائیل حمله کرد.

اقدامات ایران علیه «شیطان بزرگ» با توجه به موقعیت آمریکا به عنوان قدرتی بزرگ که در طول مرزهای ایران حضور نظامی دارد منعکس‌کننده محاسبه پیچیده‌تری است. از ماه می سال ۲۰۱۹ تهران با هدف واداشتن واشنگتن به تسهیل یا لغو تحریم‌ها کارزاری به راه انداخته است برای مقابله با سیاست «فشار حداکثری» ایالات متحده. این کارزار مشتمل است بر حمله به زیرساخت‌های نفتی و حمل‌ونقل در خلیج و عربستان سعودی. انحراف نفتکش‌ها از مسیر خود حمله به پهباد شناسایی آمریکا حملات راکتی غیرکشنده و کشته شدن پرسنل ارتش آمریکا در عراق. حملات ایذایی به کشتی‌های نیروی دریایی ایالات متحده در خلیج و فعالیت‌های شناسایی سایبری که چه‌بسا در راستای آماده‌سازی برای مداخله در انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲۰۲۰ یا خرابکاری در زیرساخت‌های ایالات متحده صورت می‌گیرد.

تاکنون این فشار متقابل به تنش میان واشنگتن و متحدانش دامن زده اما هدف ایران که کاهش فشار تحریم‌هاست محقق نشده است. علاوه بر این به نظر می‌رسد که تهران هنوز در حال نگاهت از شوک مرگ سلیمانی است. واکنش رژیم به قتل او و دیگر انواع شراکت ایالات متحده در خرابکاری‌های اخیر تحت تأثیر عوامل چندی قرار خواهد گرفت:

هر بار یک «شیطان». احتمالاً تهران معتقد است که آمریکا و اسرائیل در حوادث اخیر نطنز و جاهای دیگر همکاری داشته‌اند. دقیقاً همان‌گونه که در حملات سایبری استاکس‌نت در نطنز از آغاز سال ۲۰۰۷ همکاری داشتند. به طور کلی رژیم تمایلی به تشدید هم‌زمان تنش در برابر هر دو دشمن ندارد. هر زمان که ایران هدف‌گیری منافع ایالات متحده را بیش از حد دشوار یا خطرناک قلمداد کند به جای آن به اسرائیل و/یا عربستان سعودی هجوم می‌آورد. مثلاً رژیم در سال ۲۰۱۰ به واشنگتن و اورشلیم هشدار داد که هر دو مسئول کشته شدن دانشمندان هسته‌ای ایران قلمداد خواهند شد. گرچه مقامات آمریکا در آن زمان دخالت خود را منکر بودند. در نهایت رژیم فقط منافع اسرائیل را هدف قرار داد.

راهبرد مقدم بر انتقام. اگرچه لحن اظهارات رهبران ایران غالباً با تهدید به انتقام به تندی می‌گراید رفتارشان عموماً حفظ ملاحظات راهبردی را بازتاب می‌دهد. از آنجا که آنها تمایل دارند دنیا را در قالب بازی سرجمع‌صفر ببینند خیال می‌کنند اگر به تخلفات مشهود

پاسخ ندهند این خطر وجود دارد که دشمنان شان جسورتر شوند

با این حال رهبران ایران برای کاهش تنش بالقوه این پاسخها را محدود می‌کنند به اقداماتی از همان نوع متناسب و مخفیانه/نیابتی. اگر تعویق پاسخ به نفع آنها باشد ممکن است چنین کنند و چه‌بسا تا زمانی نامحدود در واقع هدف ایران از کل راهبرد «منطقه خاکستری» (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/operating-in-the-gray-zone-counter-irans>) «*asymmetric-way-of-war*» مدیریت مخاطرات و جلوگیری از جنگ است. به همین دلیل است که ایران قبل از انجام حملات موشکی به پایگاه‌های عراقی در پاسخ به قتل سلیمانی به بغداد هشدار داد زیرا می‌دانست که پرسنل ارتش آمریکا به موقع پیام مربوط به اتخاذ تدابیر محافظتی را دریافت می‌کنند. عناوین خبری رسانه‌ها مبنی بر این که آمریکا و ایران در ژانویه «در آستانه جنگ» قرار داشتند بر واقعیت مبتنی نبود.

با وجود این حتی در حالی که تمایل به انتقام مرگ سلیمانی در برابر راهبرد اهمیت ثانوی پیدا می‌کند حملات پهنای و موشکی دقیق ایران به زیرساخت‌های نفتی عربستان سعودی در ماه سپتامبر گذشته نشان داد که ایران برخی از توانمندی‌های لازم برای حمله هدفمند به افسران ارشد نظامی آمریکا را داراست حتی اگر در حال حاضر تمایلی نداشته باشد در این حد خطر کند. چنین حمله‌ای به احتمال زیاد در عراق رخ می‌دهد یعنی «صحنه جرم» و عرصه‌ای که تهران به‌ویژه در آن از اطلاعات خوبی برخوردار است.

اجتناب از انتخاب دوباره ترامپ. عامل مهم دیگر نزد تصمیم‌گیرندگان ایرانی تأثیر بالقوه‌ای است که ممکن است اقدام تلافی‌جویانه بر چشم‌انداز انتخاب مجدد رئیس‌جمهور ترامپ داشته باشد. نتیجه‌ای که می‌توان گفت قطعاً نمی‌خواهند محقق شود. آنها احتمالاً می‌دانند که چگونه می‌توانند شانس وی را برای دوره دوم تخریب کنند (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-push-for-regime-change-in-saudi-arabia-and-washington>). اما در این کار با سلسله‌ای از معضلات مواجه اند.

برای مثال آنها به احتمال زیاد به کارزار ضد فشار خود از جمله حملات ایذایی به پرسنل ایالات متحده در عراق (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/reacting-smartly-to-harassing-tactics-by-iraqi-militias>) ادامه خواهند داد. با وجود این حمله‌ای چشمگیر قبل از انتخابات نوامبر ممکن است نتیجه معکوس در پی داشته باشد و باعث شود ترامپ در واکنش با قدرت حمله کند و نتیجتاً در نظرسنجی‌ها بیشتر رأی بیاورد. مسیر بدیل آن است که رهبران ایران تا پس از انتخابات برای حمله صبر کنند با این استدلال که اگر او بیازد دولت رفتنی وی گزینه‌های پاسخگویی محدودی خواهد داشت و آنها می‌توانند با دولت جدید از موضع قدرت کار کنند. اما در صورت انتخاب مجدد ترامپ باید از دو مسیر ناهموار یکی را انتخاب کنند: درگیر شدن در زورآزمایی نظامی برای دامن زدن به بحران به کار انداختن دیپلماسی و مذاکره درباره توافق جامع با واشنگتن یا اتخاذ رویکردی محتاطانه با رئیس‌جمهوری که دیگر ملاحظات انتخاباتی هم دست‌وپای او را نبسته است.

نتیجه‌گیری

کارزار ضد فشار تهران نه تحریم‌ها را کاهش داده و نه منجر به تجدید مذاکرات با واشنگتن شده است و احتمال دستیابی به توافق جدید با وجود انتخاباتی که کمتر از چهار ماه دیگر برگزار می‌شود اندک است. بنابراین رژیم به احتمال زیاد با عناصری از این کارزار ادامه خواهد داد تا نشان دهد که قد خم نکرده است اما هرگونه اقدام عمده علیه اهداف ایالات متحده را که برای آن برنامه‌ریزی کرده تا اندکی قبل از روز انتخابات یا بعد از آن به تعویق خواهد انداخت. واشنگتن برای تشویق بیشتر ایران به خویشتنداری باید نشان دهد که برای پاسخگویی نظامی به حملات کاملاً و دائماً آماده است و در عین حال از اقداماتی که تهران را به گوشه می‌راند پرهیز می‌کند.

*مایکل آیزنشتات هموند کان و مدیر برنامه مطالعات نظامی و امنیتی در انستیتو واشنگتن است. ❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریة ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریة ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریة ۲۰۲۲ ۹

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhy/\)](#) خلیج و سیاست حوزه انرژی

[\(fa/policy-analysis/syast-amryka/\)](#) سیاست آمریکا

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/asrayy/\)](#) اسرائیل

[\(fa/policy-analysis/ayran/\)](#) ایران

[\(fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/\)](#) کشورهای حاشیه خلیج فارس

